

ASIAN TUNTIJALAU S UNTO
Hallintojohtaja Matti Lahtinen
31.3.2016

Eduskunnan sivistysvaliokunta

LAKIALOITE PERUSOPETUSLAIN 32 §:N MUUTTAMISESTA (LA 5/2016 vp)

Totean Opetushallituksen puolesta otsikossa mainitusta lakialoitteesta lausuntona seuraavan.

Aloitteessa ehdotetaan, että perusopetuslaissa tarkoitettun oppilaan koulumatka saisi olla korkeintaan 160 km päivässä ja kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saisi koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Lapsen huoltaja voisi kuitenkin sopia myös toisin. Nykyiseen säännökseen nähden uutta on päivittäiselle koulumatkalle asetettu kilometriraja ja se, että huoltaja voi sopia pidemmästä koulumatkasta.

Perusopetuslain (628/1998) 6 §:n mukaan opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenne yhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluja. Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta saavalle lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa opetusta annetaan. Perusopetuslain 32 §:n 1 momentin mukaan, jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Oikeus maksuttomaan kuljetukseen on myös silloin, kun matka oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus. Pykälän 2 momentin mukaan oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Perusopetuslain 33 §:n mukaan, jos oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoitoon.

Perusopetuslaissa säädetyt oppilaan oikeudet ovat luonteeltaan pakottavaa lainsäädäntöä. Niistä ei voi poiketa oppilaan tai huoltajan kanssa tehdyllä sopimuksella. Perusopetuslain 42 a §:n (959/2015) perusteella koulumatkaetua koskevaan päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Koulun lakkauttamista koskevaan päätökseen voi hakea muutosta puolestaan kuntalain (410/2015) mukaisesti. Opetuksen järjestäjän lainvastaisesta menettelystä voi tehdä myös kantelun aluehallintovirastoon tai ylimmille laillisuusvalvojille.

Perusopetuslain 6 ja 32 § ohjaavat kuntien kouluverkko- ja koulukuljetusratkaisuja. Kuntien on suunniteltava kouluverkkoaan sekä kuljetusjärjestelyitään siten, etteivät oppilaiden koulumatkat odotuksineen ylitä 32 §:n 2 momentissa säädetyjä enimmäisaikoja. Mikäli kuljetusta ei voida järjestää enimmäisaikojen puitteissa, kunnan tulee varautua järjestämään näille oppilaille majoitus ja siihen liittyvä täysihoito, mikä tulee kunnalle yleensä koulukyytiä kalliim-

maksi järjestelyksi. Poikkeaminen koulumatkaa koskevista enimmäisajoista on mahdollista ainoastaan ylivoimaisen esteen, kuten poikkeuksellisten keliolosuhteiden takia.

Lakialoitteessa esitetyn 160 kilometrin enimmäismatkan lisääminen säännökseen selkeyttäisi ja helpottaisi sinällään opetuksen järjestäjien sekä valitus- ja kanteluviranomaisten harkintaa. Täsmällisen kilometriraja asettaminen vähentäisi kuitenkin nykyisen säännöksen soveltamiseen liittyvää joustavuutta. Paikoissa, joissa liikenneyhteydet ovat hyvät, enimmäiskilometrirajoitus voisi olla yli 13-vuotiaiden osalta lisäksi tiukempi kuin nykyinen kolmen tunnin enimmäisaikarajoitus ja voisi näin lisätä opetuksen järjestäjän kustannuksia. Jos koulumatkan enimmäispituutta lähdetäisiin säätelemään nykyistä tarkemmin, voisi olla perusteltua, että koulumatkaetua koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin samalla laajemminkin, esimerkiksi järjestämisvelvoitteen alarajan osalta. Erot kuntien kesken ovat suuria, kun monet kunnat ovat tehneet paikallisia päätöksiä, joiden mukaan koulumatkaedun alaraja on selvästi viittä kilometriä lyhyempi.

Pääministeri Sipilän hallituksen tavoitteena on kuntia koskevan sääntelyn vähentäminen ja keventäminen. Opetushallituksen mielestä lakialoite lisäisi sääntelyä ja voisi lisätä kuntien kustannuksia. Muutos, jonka mukaan huoltajan kanssa voitaisiin sopia säädettyä pidemmästä koulumatkasta, olisi periaatteellisesti merkittävä. Kunta ja huoltajat eivät ole sopijaosapuolina yhdenvertaisessa asemassa. Muutos voisi johtaa kuljetusmatkojen ja -aikojen pidentymiseen ja kouluverkon harventumiseen entisestään. Opetushallitus ei kannata lakialoitteen mukaisen koulumatkan enimmäiskilometrirajan lisäämistä perusopetuslakiin ainakaan erillisenä lainsäädäntömuutoksena.

Aluehallintovirastot arvioivat peruspalvelujen saavutettavuutta sekä käsittelevät niille tehtyjä kanteluita. Havaitessaan lainsäädännön vastaisia liian pitkiä koulumatkoja, niiden tulee muistuttaa kuntia koulumatkoja koskevasta sääntelystä ja vaatia lainsäädännön noudattamista. Koulumatkaetua koskeva päätös voi tulla myös muutoksenhakusiana hallinto-oikeudessa arvioitavaksi. Opetushallituksen mielestä nykyinen sääntely, johon sisältyy tarvittavaa joustavuutta, turvaa riittävällä tavalla oppilaiden oikeudet. Lainsäädännön muuttamista siten, että aluehallintoviranomaisilla olisi mahdollisuus oma-aloitteisesti puuttua lainvastaiseen menettelyyn, tulisi kuitenkin harkita.

Osana perusopetuksen digitalisaatiohanketta tulisi Opetushallituksen mielestä selvittää tarve mahdollistaa etäopetusjärjestelyt myös oppivelvollisten oppilaiden opetuksessa, mikä vähentäisi puolestaan koulukuljetusten tarvetta.

Hallintojohtaja

Matti Lahtinen